



Udružene žene Banja Luka

Adresa: Kalemegdanska 18, 78000 Banja Luka

Bosna i Hercegovina

Telefon/faks: 051 463 143

Telefon: 051 462 146

E-mail: office@unitedwomenbl.org

Web: <http://www.unitedwomenbl.org>

Datum: 09.07.2012. godine

Za: 1. Ministarstvo pravde Vlade Republike Srpske
2. Ministarstvo porodice, omladine i sporta Vlade Republike Srpske
3. Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Vlade Republike Srpske

Cc: Ombudsman za djecu Republike Srpske
Gender centar Vlade Republike Srpske

INICIJATIVA ZA UNAPREĐENJE SISTEMA OBAVEZNOG IZDRŽAVANJA DJECE¹

Cilj i okvir inicijative:

Cilj ove inicijative je **pokretanje izmjena relevantnih zakona kako bi se poboljšala materijalna situacija djece koja su ostvarila pravo na potraživanje izdržavanja.**

Prijedlozi u ovom dokumentu usmjereni su ka **uvođenju mjera koje bi doprinijele da lica koja su u obavezi da plaćaju izdržavanje, to čine redovno.** Kao rezultat, nove mjere bi doprinijele smanjenju vremena i troškova neophodnih za ostvarivanje prava na izdržavanje i umanjile rizik od siromaštva djece povjerioca prava na izdržavanje.

Rješenja predložena u ovoj inicijativi zasnovana su na **postojećoj praksi ostvarivanja prava na izdržavanje, analizi propisa i dobrih praksi pojedinih zemalja EU koje regulišu navedeni problem i okvirnoj cost-benefit analizi u odnosu na situaciju u Republici Srpskoj.**

¹ Dokument sačinjen prilagođavanjem dokumenta koji je na raspolaganje stavio Tim za smanjenje siromaštva Republike Srbije



Najčešće prepreke:

Roditelji kojima je/su dijete/djeca povjereni na brigu, čuvanje i vaspitanje, često nisu u mogućnosti da ostvare u potpunosti zakonsko pravo djeteta na izdržavanje, zbog prepreka u postupku isplaćivanja izdržavanja:

- Sistem isplaćivanja izdržavanja ne funkcioniše s obzirom da, kako ne postoji odgovarajući sistem praćenja cjelokupnog postupka, postoje različiti načini izbjegavanja ispunjenja navedene obaveze od strane dužnika (kao što su, između ostalog, promjena prebivališta, boravišta, neprijavlivanje zaposlenja i sl.).
- Jednom određena visina izdržavanja ne prati povećanje troškova života (moguće ju je povećati, odnosno smanjiti samo u posebnom postupku za izmjenu odluke o izdržavanju pred sudom).

Moguća rješenja:

Izmjene Porodičnog zakona i Krivičnog zakona, koji, svaki u svom domenu, regulišu oblast sistema obaveznog izdržavanja.

Mjere:	Efekti:
Formirati Fond za posredovanje u naplati izdržavanja	Jednostavan način isplate, bolje praćenje kako za Fond, tako i za dužnika - rasterećenje sudova.
Uvesti index povećanja visine izdržavanja na godišnjem nivou	Visina izdržavanja se automatski usklađuje sa troškovima života, te ne postoji potreba za pokretanjem postupka izmjene sudske odluke.
Jasno odrediti uslove za ostvarivanje prava na izdržavanje	Lica unaprijed upoznata sa mogućnostima ostvarivanja prava na izdržavanje.
Uvesti kaznenu mjeru oduzimanja vozačke dozvole i pasoša za neplaćanje izdržavanja	Prakse pojedinih zemalja pokazala da su takve mjere vrlo efektne, a ujedno dužnici plaćaju izdržavanje.
Pružiti sudu pravo pribavljanja informacija u vezi sa materijalnim stanjem dužnika	Odnosi se na pretraživanje po jedinstvenom matičnom broju – za dužnike koji kriju imovinu.

Osnov za nadležnost Ministarstava kojima je upućena inicijativa:

Među nadležnostima Ministarstva porodice, omladine i sporta su i one koje stoje u direktnoj vezi sa rješavanjem problema djece - povjerioca izdržavanja: tako npr. promovisanje porodičnih vrijednosti i odgovornog roditeljstva (plaćanje ili neplaćanje izdržavanja je upravo jedan od indikatora koji ukazuje na odgovornog, odnosno, neodgovornog roditelja, samim tim i na poželjne, odnosno nepoželjne porodične vrijednosti); promovisanje i praćenje primjene konvencija koje se odnose na zaštitu djece (prvenstveno UN Konvencija o pravima djeteta, čl. 27.), aktivnosti na zaštiti od nasilja u porodici (ekonomsko nasilje - uskraćivanje sredstava za egzistenciju članu porodice)-(član 22. Zakona o republičkoj upravi, „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 118/08, 11/09, 74/10, 86/10 i 24/12).

Jedna od nadležnosti Ministarstva pravde jeste i izrada zakonskih i podzakonskih akata iz nadležnosti Ministarstva kao i izvršenje krivičnih sankcija i inspekcijski poslovi koji se odnose na izvršenje krivičnih



Inicijativa je napravljena u sklopu projekta „Ka socijalnoj koheziji – Uticaj na politike socijalnog uključivanja za višestruko marginalizovane grupe žena, žrtve nasilja“ koji finansira Evropska unija. Sadržaj ove publikacije je isključiva odgovornost organizacije Udružene žene i ni na koji način ne odražava stavove Evropske unije.

sankcija, pa tako i onih koje se odnose na izvršenje krivičnih sankcija izrečenih zbog krivičnog djela izbjegavanja davanja izdržavanja iz člana 210. Krivičnog zakona (na osnovu odredbi člana 17. Zakona o republičkoj upravi („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 118/08, 11/09, 74/10, 86/10 i 24/12)

Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite obavlja, u okviru svojih mnogobrojnih nadležnosti, i poslove iz sistema porodičnopravne zaštite, pa tako i ostvarivanje prava iz socijalne, porodične i dječije zaštite, planiranje i funkcionisanje sistema socijalne, porodične i dječije zaštite, praćenje, analiziranje i proučavanje pojave i potrebe u oblasti socijalne, dječije i porodično-pravne zaštite, usklađivanje zakonskih rješenja sa standardima socijalne zaštite koji se primjenjuju u Evropskoj uniji (na osnovu odredbi člana 21. Zakona o republičkoj upravi („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 118/08, 11/09, 74/10, i 24/12).

Pravni osnov:

Pravni osnov nalazi se u odredbama Amandmana XXXII tačka 8. Ustava Republike Srpske kojim je propisano da Republika Srpska uređuje i obezbjeđuje osnovne ciljeve i pravce demografskog i socijalnog razvoja.

Ustavom Republike Srpske, dio Ljudska prava i slobode, članom 36. propisuje se da: „Porodica, majka i dijete imaju posebnu zaštitu. Brak i odnosi u braku i porodici uređuju se zakonom. Pravo je čovjeka da slobodno odlučuje o rađanju djece. Roditelji imaju pravo i dužnost da se staraju o podizanju i vaspitanju svoje djece. Djeca su dužna da se staraju o svojim roditeljima kojima je potrebna pomoć. Djeca rođena van braka imaju jednaka prava i dužnosti kao i djeca rođena u braku. Maloljetnici o kojima se roditelji ne staraju, kao i lica koja nisu u mogućnosti da se sama staraju o sebi i zaštiti svojih prava i interesa, imaju posebnu zaštitu.“

U Republici Srpskoj, propisi iz oblasti izdržavanja su definisani odredbama Porodičnog zakona ("Službeni glasnik Republike Srpske", br. 54/02, 41/08).

Član 2.

(1) Porodica, u smislu ovog zakona, je životna zajednica roditelja i djece i drugih srodnika.

(2) Porodično pravni odnosi koje ovaj zakon uređuje su: zaključenje braka, lična prava i dužnosti bračnih supružnika, prestanak braka, odnosi roditelja i djece i drugih srodnika, usvojenje, starateljstvo, izdržavanje, imovinski odnosi između bračnih, vanbračnih supružnika, i drugih srodnika i određeni oblici pravne zaštite porodice.

Član 6.

Roditelji su dužni da se staraju o životu i zdravlju svoje djece, kao i o njihovom podizanju, vaspitanju i obrazovanju.

Član 9.

(1) Obaveza izdržavanja između roditelja i djece i drugih srodnika, kao i bračnih i vanbračnih supružnika, izraz je porodične solidarnosti i u interesu je društvene zajednice.

(2) Izdržavanje se, u pravilu, određuje prema potrebama primaoca izdržavanja i mogućnostima davaoca izdržavanja.



Član 72.

Presudom kojom se brak poništava ili se brak razvodi, sud će po službenoj dužnosti odlučiti i o zaštiti, vaspitanju i izdržavanju zajedničke djece, kao i o izdržavanju bračnog supružnika, ako je on to zahtijevao.

Član 73.

(1) Ako se u bračnom sporu rješava i o zaštiti, vaspitanju i izdržavanju djece, organ starateljstva učestvuje u tom postupku radi zaštite interesa djece.

(2) U postupku iz prethodnog stava organ starateljstva staviće prijedlog o zaštiti, vaspitanju i izdržavanju djece, a ovlašćen je da u granicama tog prijedloga iznosi i činjenice koje stranke nisu navele i predlaže da se izvedu potrebni dokazi, da ulaže pravna sredstva i preduzima druge parnične radnje.

(3) Sud koji rješava bračni spor obavijestiće organ starateljstva o postupku radi zaštite, vaspitanja i izdržavanja djece i pozivati ga na sva ročišta, kao i dostavljati mu sve odluke donesene u tom postupku.

Član 74.

(1) U toku postupka u bračnim sporovima sud može po službenoj dužnosti rješenjem odrediti privremene mjere u pogledu zaštite, vaspitanja i izdržavanja zajedničke maloljetne djece, kao i za njihov smještaj.

(2) Privremene mjere iz prethodnog stava sud može odrediti i u korist bračnog supružnika po njegovom prijedlogu.

(3) Žalba protiv rješenja iz st. 1. i 2. ovog člana ne zdravlja izvršenje rješenja.

Član 80.

Roditelj se ne može odreći roditeljskog prava.

Član 81.

(1) Roditelji imaju dužnost i pravo da štite svoju maloljetnu djecu i da se brinu o njihovom životu i zdravlju.

(2) Maloljetna djeca imaju pravo da žive zajedno sa svojim roditeljima.

(3) Ako opravdani interesi djece, odnosno roditelja zahtijevaju, maloljetna djeca mogu živjeti odvojeno od svojih roditelja.

(4) Roditelj s kojim dijete ne živi u porodičnoj zajednici ima pravo i dužnost održavanja ličnih odnosa sa svojim djetetom.

Član 82.

Roditelji imaju dužnost i pravo da svoju maloljetnu djecu izdržavaju na način i pod uslovima određenim ovim zakonom.

Član 83.

(1) Roditelji imaju dužnost i pravo da se staraju o obrazovanju svoje maloljetne djece.

(2) Roditelji su dužni da se brinu o redovnom osnovnom školovanju svoje djece.



(3) Roditelji imaju dužnost i pravo da prema svojim prilikama omoguće dalje školovanje svoje djece, vodeći računa o njihovim sposobnostima, sklonostima i opravdanim željama.

Član 232.

(1) Međusobnom izdržavanju članovi porodice i drugi srodnici doprinose, srazmjerno svojim mogućnostima i sposobnostima, u skladu s potrebama lica kojem se daje izdržavanje.

(2) Roditelji su prvenstveno obavezni da izdržavaju maloljetnu djecu i u izvršavanju te obaveze moraju da iskoriste sve svoje mogućnosti.

Član 235.

Roditelj kome je oduzeto roditeljsko pravo ne oslobađa se od dužnosti izdržavanja svoje maloljetne djece.

Član 253.

(1) Prilikom utvrđivanja potreba lica koje traži izdržavanje, sud će uzeti u obzir njegovo imovno stanje, sposobnost za rad, mogućnost za zapošljavanje, zdravstveno stanje i druge okolnosti od kojih zavisi ocjena njegovih potreba.

(2) Kad se izdržavanje traži za dijete, sud će uzeti u obzir i uzrast djeteta, kao i potrebe za njegovo školovanje.

(3) Prilikom utvrđivanja mogućnosti lica koje je dužno da daje izdržavanje, sud će uzeti u obzir sva njegova primanja i stvarne mogućnosti da stiče povećanu zaradu, kao i njegove vlastite potrebe i zakonske obaveze po osnovu izdržavanja.

Član 254.

U sporu roditelja o izdržavanju djeteta sud će, roditelju kome je dijete povjereno na zaštitu i vaspitanje, posebno cijeniti kao doprinos za izdržavanje djeteta, rad i brigu tog roditelja koju ulaže u vaspitanje i podizanje djeteta.

Član 255.

Kad sud utvrdi da roditelji ni zajednički nisu u mogućnosti da podmiruju potrebe izdržavanja djeteta, obavijestice o tome organ starateljstva radi obezbjeđenja sredstava za izdržavanje djeteta.

Član 256.

(1) Organ starateljstva može u ime maloljetnog djeteta pokrenuti spor o izdržavanju, odnosno za povećanje izdržavanja, kad roditelj kod koga se dijete nalazi na zaštiti i vaspitanju bez opravdanih razloga ne koristi to pravo.

(2) Ako roditelj ne traži izvršenje dosuđenog izdržavanja, organ starateljstva je ovlašćen da u ime maloljetnog lica podnese sudu prijedlog za izvršenje.

Član 257.

(1) Organ starateljstva će nastojati da se roditelji sporazumiju o izdržavanju djeteta, odnosno o povišenju doprinosa za izdržavanje djeteta kada to zahtijevaju povećane potrebe djeteta ili to omogućavaju boje materijalne prilike roditelja.

(2) Sporazum iz prethodnog stava ima snagu izvršne isprave.



(3) Organ starateljstva vodi evidenciju o izdržavanju djece i roditelja, prema uputstvu koje propisuje rukovodilac Republičkog organa uprave za poslove socijalne zaštite.

Član 259.

(1) Lice koje je dužno da daje izdržavanje, a nalazi se u radnom odnosu ili je korisnik penzije, ili ostvaruje stalnu novčanu rentu u mjesečnim iznosima, sud će obavezati na plaćanje budućih mjesečnih iznosa izdržavanja koji se određuju u procentu od ličnog dohotka, penzije, ili stalne novčane rente.

(2) Ako se plata, penzija ili stalna novčana renta, iz kojih se alimentira izdržavanje ostvaruje u inostranstvu, plaćanje budućih mjesečnih iznosa može se odrediti i u fiksnom iznosu i u valuti u kojoj se ti prihodi ostvaruju.

(3) Postupak izvršenja radi naplate izdržavanja iz prethodnog stava pokreće sud po službenoj dužnosti.

Član 260.

(1) Lice koje je dužno da daje izdržavanje, a koje nije u radnom odnosu ni korisnik penzije, a niti ostvaruje stalnu novčanu rentu u mjesečnim iznosima, sud će obavezati na plaćenje budućih mjesečnih iznosa izdržavanja u novčanim iznosima koji se određuju u procentu od zajamčenog ličnog dohotka u Republici.

(2) Izuzetno ako je iznos izdržavanja u slučaju iz prethodnog stava veći od zajamčenog ličnog dohotka, sud ga određuje u fiksnom novčanom iznosu.

(3) Određivanje visine izdržavanja u procentima prema odredbama člana 261. sud će izreći samo ako je davaocu izdržavanja plata, penzija ili stalna novčana renta, tolika da se iz njene visine može alimentirati izdržavanje.

Član 261.

Procenat iz čl. 259. i 260. ovog zakona ne može biti mavi od 15% za svako izdržavano lice, a procenat za sva lica koja traže izdržavanje ne može biti veći od 50%.

Član 262.

(1) Ukoliko lice koje je po ličnom odnosu koji zakon priznaje kao osnov obaveze izdržavanja pozvano od drugog lica da daje izdržavanje, a bavi se nekom djelatnošću od koje ostvaruje prihode, sud će visinu izdržavanja utvrditi u fiksnom iznosu.

Član 263.

(1) Zainteresovano lice može tražiti da sud povisi, snizi ili ukine izdržavanje dosuđeno ranijom pravosnažnom presudom ako su se izmijenile okolnosti na osnovu kojih je donesena ranija presuda.

(2) Prava i obaveze utvrđene izmijenjenom odlukom ne mogu djelovati prije podnošenja zahtjeva.

Član 264.

Organ, organizacija ili zajednica, odnosno lice koje je imalo troškove radi izdržavanja nekog lica, može tražiti naknadu tih troškova od lica koje ga je po ovom zakonu dužno da izdržava, ako su učinjeni troškovi bili opravdani.

5. Postupak u sporovima za izdržavanje

Član 265.



(1) Sud će po službenoj dužnosti odlučiti o izdržavanju djece kada odlučuje o povjeravanju djece na zaštitu i vaspitanje jednom od roditelja, nekom drugom licu ili odgovarajućoj organizaciji ili ustanovi.

(2) Sud će po službenoj dužnosti odlučiti o izdržavanju djeteta kada u sporu za utvrđivanje očinstva utvrdi da je tuženi otac djeteta.

Član 266.

(1) U sporovima o izdržavanju maloljetne djece ili punoljetne djece nad kojom je produženo roditeljsko pravo, sud može i po službenoj dužnosti odrediti privremene mjere radi davanja izdržavanja.

(2) U ostalim sporovima o izdržavanju sud će odrediti privremene mjere radi davanja izdržavanja.

(3) Privremene mjere odrediće se ako se učini vjerovatnim da postoje činjenice od kojih zavisi pravo na izdržavanje, a u sporovima za utvrđivanje očinstva i ako se učini vjerovatnim da je tuženi otac djeteta.

Član 267.

(1) Ako se u parnici odlučuje o izdržavanju maloljetne djece ili punoljetne djece iz člana 233. Ovog zakona, organ starateljstva učestvuje u tom postupku radi zaštite interesa djece, sa ovlaštenjima iz člana 73. ovog zakona.

Član 268.

Organ starateljstva dužan je da na zahtjev suda pribavi sve podatke od značaja za donošenje odluke o izdržavanju.

Krivični zakon („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 49/03, 108/04, 37/06, 70/06, 68/07, i 73/10)

Ovaj Zakon se u jednoj odredbi osvrće na situaciju u kojoj dužnik ne izvršava svoju zakonsku obavezu.

Izbjegavanje davanja izdržavanja

Član 210.

(1) Ko izbjegava da daje izdržavanje za lice koje je po zakonu dužan da izdržava, a ta dužnost je utvrđena na osnovu izvršne sudske odluke ili izvršnim poravnanjem pred sudom ili drugim nadležnim organom, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.

(2) Ako su usljed djela iz stava 1. ovog člana nastupile teške posljedice za izdržavano lice, učinilac će se kazniti zatvorom do dvije godine i novčanom kaznom.

(3) Pri izricanju uslovne osude sud može učiniocu odrediti obavezu da namiri dospjele obaveze i da uredno daje izdržavanje.

UN Konvencija o pravima djeteta

Član 27 stav 4 Konvencije propisuje da će:

Države potpisnice poduzeti sve odgovarajuće mjere da obezbijede da dijete dobije izdržavanje od roditelja ili drugih osoba koje imaju finansijsku odgovornost za dijete, i u državi potpisnici i iz inostranstva. Ukoliko osoba koja ima finansijsku odgovornost za dijete živi u nekoj državi koja nije država u kojoj živi dijete, države potpisnice će poticati pristup međunarodnim sporazumima ili zaključivanje takvih sporazuma, kao i sklapanje drugih odgovarajućih aranžmana.

Strategija za razvoj porodice u Republici Srpskoj od 2009-2014 godine



Inicijativa je napravljena u sklopu projekta „Ka socijalnoj koheziji – Uticaj na politike socijalnog uključivanja za višestruko marginalizovane grupe žena, žrtve nasilja“ koji finansira Evropska unija. Sadržaj ove publikacije je isključiva odgovornost organizacije Udružene žene i ni na koji način ne odražava stavove Evropske unije.

Strateški cilj (1) – Inicijativa za poboljšanje zakonskog položaja porodice u Republici Srpskoj:

„U Porodičnom zakonu jasno definisati kategoriju „odgovorno roditeljstvo“ i neophodne uslove koji će obezbijediti njegovo provođenje u praksi. Značaj kategorije „odgovorno roditeljstvo“ svakim danom sve više dolazi do izražaja, kao što su i sve jasnije posljedice koje donosi „neodgovorno roditeljstvo“ (Strategija za razvoj porodice u Republici Srpskoj 2009-2014, str. 9).

U skladu sa zakonskom definicijom odgovornog roditeljstva predvidjeti mjere kojima bi se sankcionisalo ponašanje roditelja koje odstupa od utvrđenih propisa i predvidjeti mehanizme kojima bi se ove mjere realizovale. Mjere moraju biti jasno definisane kako njihovo „tumačenje na terenu“ ne bi ostavljalo dilemu, te kako bi bile lakše primjenjive“ (Strategija za razvoj porodice u Republici Srpskoj 2009-2014, str. 11).

Istraživanje koje je tokom 2011. godine provedeno u okviru projekta „Ka socijalnoj koheziji – uticaj na politike socijalnog uključivanja za višestruko marginalizovane grupe žena i žrtve nasilja“, podržanom od strane Evropske Unije kroz Instrument za pretprijetnu pomoć (IPA 2009), između ostalog, rezultiralo je podatkom da više od 95% žena koje su učestvovala u istraživanju imaju djecu, najmanje jedna trećina troje i više djece. U sferi brige o djeci, pored ostalih problema, izdvojen je i problem u naplati izdržavanja.

U Studiji „Analiza usklađenosti zakonodavstva BiH sa Konvencijom o pravima djeteta“, kao preporuka u dijelu koji se odnosi na pravo djeteta na izdržavanje, istaknuto je da je: „Potrebno [je] da nadležni organi poduzmu mjere u cilju uspostave procedura koje će uspostavljeno zakonodavstvo vezano za izdržavanje djeteta učiniti efikasnim, te da se uspostavi jedinstvena baza podataka obveznika alimentacije, koja će biti osnova za ograničenja njegovih prava kao što je pravo na putnu ispravu, na način kako je to propisano odredbama Zakona o putnoj ispravi“ (Institucija Ombudsmena za ljudska prava BiH, 2009., str. 101).

Važeći propisi o pravu na izdržavanje u Republici Srpskoj ne sadrže posebne odredbe koje bi dozvoljavale mogućnost naplaćivanja izdržavanja posredstvom institucije koja bi nadgledala i kontrolisala davanje izdržavanja.

U mnogim državama, prije svega evropskim, prevazilaženje ovog problema je olakšano osnivanjem ovakvih institucija, odnosno fondova/agencija preko kojih država učestvuje/posreduje u isplaćivanju potraživanja. U okviru ove analize će biti prikazane i neka od postojećih rješenja država članica Evropske unije.

Slijedi tabelarni prikaz stanja u Republici Srpskoj i u evropskim državama po pitanju izdržavanja:

	Republika Srpska	Holandija	Slovenija	Engleska i Vels
--	------------------	-----------	-----------	-----------------



Inicijativa je napravljena u sklopu projekta „Ka socijalnoj koheziji – Uticaj na politike socijalnog uključivanja za višestruko marginalizovane grupe žena, žrtve nasilja“ koji finansira Evropska unija. Sadržaj ove publikacije je isključiva odgovornost organizacije Udružene žene i ni na koji način ne odražava stavove Evropske unije.

Organ koji posreduje u naplaćivanju izdržavanja	Ne postoji	Nacionalni fond za naplaćivanje isplata za izdržavanje	Javni garantovani fond za izdržavanje Republike Slovenije	Agencija za brigu o djetetu
Kriterijum određivanja izdržavanja	Sud određuje prema potrebama povjerioca i mogućnostima dužnika izdržavanja	Sud ima određeni stepen slobode pri donošenju odluke, uzimajući u obzir okolnosti svakog pojedinačnog slučaja; Tzv. Trema standardi – preporuke od strane zakonodavca, ali ne obavezuju sud	Sud je krajnja instanca za određivanje izdržavanja, a to čini cijeneći troškove povjerioca i mogućnosti dužnika	Vladina agencija koja utvrđuje izdržavanje preko administrativnog postupka , a ne sudskog čime se rasterećuju sudovi
Mjere ustanovljene zakonom za ostvarivanje izdržavanja	Novčana kazna ili zatvor do jedne godine	Indeks povećanja koeficijenta izdržavanja shodno godišnjem povećanju troškova života; dužnik u obavezi da izvrši povraćaj troškova zakonskog postupka i izvršenja	Vrši zamjenske uplate za izdržavanje koje organ nakon isplate potražuje od dužnika	Posreduje prilikom isplaćivanja alimentacije, ima ovlašćenje da prebacuje novac direktno sa zarade dužnika, može oduzeti vozačku dozvolu, te odrediti zatvorsku kaznu u slučaju nepravovremenog isplaćivanja izdržavanja
Napomene			Isplate koje Fond vrši podijeljene su na tri kategorije, shodno uzrastu djeteta; tj, za djecu do 6 godina, za djecu između 6 i 14 godina, za djecu	Koristeći podatke oba roditelja, odlučuje se ko je obavezan na isplaćivanje izdržavanja; takođe se prikupljaju podaci iz Poreske uprave, kao i od poslodavca lica koje ne živi sa



			preko 14 godina.	djetetom.
--	--	--	------------------	-----------

Preporuke i potrebne izmjene propisa u Republici Srpskoj:

Iz svih gore navedenih razloga, a radi poboljšanja neželjenog stanja, potrebno je izvršiti promjene koje se odnose na zakonski okvir kako bi djeca koja imaju zakonsko pravo na izdržavanje, potvrđeno sudskom presudom, to mogla i da realizuju.

Formiranje institucije koja bi imala ingerencije da posreduje prilikom isplate potraživanja izdržavanja za djecu, kao i da pokrene odgovarajuće postupke prilikom očiglednog izbjegavanja vršenja ove obaveze, doprinijelo bi poboljšanju položaja djece korisnika izdržavanja. U tom smislu neophodno je izmijeniti odnosno dopuniti odredbe Porodičnog zakona, koje bi na eksplicitan način predvidjele osnivanje ove institucije i njene nadležnosti i procedure naplate izdržavanja u korist povjerilaca.

Potrebno je regulisati:

1. Naplaćivanje u korist povjerilaca što bi podrazumijevalo:

- **Formirati Fond/Agenciju za posredovanje u naplati.** Ovaj tip fonda/agencije, po uzoru na engleski model koji predviđa naplaćivanje preko administrativnog postupka, a ne sudskog, doveo bi umnogome do poboljšanja situacije i pomogao u realizaciji prava djeteta na izdržavanje, skratio vrijeme potrebno za naplatu i rasteretio sudove. Fond/agencija ne bi isplaćivala izdržavanje, već bi posredovala pri naplati, ukoliko dužnik izdržavanja ne ispunjava svoju obavezu. Jedan od načina na koji bi se moglo isplatiti izdržavanje jeste direktna uplata od dužnika, a drugi bi podrazumijevao oduzimanje sume direktno sa zarade dužnika. Ovaj način je jednostavan jer se suma izdržavanja oduzima od zarade prije nego što se zarada isplati dužniku. To ujedno pruža mogućnost dužniku da ima potpuno uvid u sopstvenu finansijsku situaciju, Ovakav način organizovanja isplate izdražavanja doveo bi do jasnog stanja u oblasti, kako po pitanju izvršenih, tako i po pitanju neizvršenih isplata.

Jedna od mogućnosti uspostavljanja ovakvog organa je i u činjenici da je jedna od nadležnosti Centra za socijalni rad i vođenje evidencije o izdržanim licima te se kao moguće rješenje nazire i proširenje nadležnosti u pogledu posredovanja u isplati izdržavanja.

Druga opcije jeste uspostavljanje novog organa koji bi imao isključivo pravo da posreduje u naplati izdržavanja, a isti bi se, između ostalog, i finansirao iz penala zakašnjelih uplata dužnika.

- **Odrediti zakonom indeks povećanja izdržavanja na godišnjem nivou.** S obzirom da propisi ne previđaju procentualni rast izdržavanja shodno godišnjem povećanju troškova života, stranke su u obavezi da vremenom zatraže izmenu visine izdržavanja, pri čemu se izlažu dodatnom utrošku vremena i novca. Ovim se ne bi diralo u procentom određeni iznos izdržavanja, već bi se izmjena odnosila na iznos izdržavanja koji se određuje u fiksnom iznosu. Prijedlog je da se usklađivanje vrši dva puta godišnje.

- **Uvesti kaznenu mjeru oduzimanja vozačke dozvole i pasoša i pružiti sudu pravo na pribavljanje svih podataka u vezi sa materijalnim stanjem dužnika.** Navedena kaznena mjera



djelovala bi na dužnike da ispunjavaju svoje obaveze i pružila sudu uvid u stvarno materijalno stanje dužnika pretraživanjem po jedinstvenom matičnom broju.

Mjera oduzimanja vozačke dozvole se sprovodi u Engleskoj, međutim svakako bi trebalo najpre provjeriti u kolikom mjeri se to kosi sa ljudskim pravima, a u slučaju pretraživanja podataka po jedinstvenom matičnom broju naglašen je komentar vezan za zaštitu privatnih podataka ličnosti.

IZVORI

Međunarodni dokumenti

- Ženevska deklaracija o pravima djeteta
- Deklaracija o pravima djeteta Ujedinjenih nacija
- Konvencija o pravima djeteta Ujedinjenih nacija

Važeći propisi Repunlike Srpske

- Porodični zakon (*"Službeni glasnik Republike Srpske"*, br. 54/02, 41/08)
- Krivični zakon (*"Službeni glasnik Republike Srpske"*, br. 49/03, 108/04, 37/06, 70/06, 68/07, i 73/10)

Veb-sajtovi

- Javni in jamstveni preživninski sklad Republike Slovenije - <http://www.jps-rs.si/core.php>
- Landelijk Bureau Inning Onderhoudsbijdragen (LBIO) - <http://www.lbio.nl>
- Geneva Declaration of the Rights of the Child 1924 - <http://www.child-labour.org>
- Child Support Agency - <http://www.csa.gov.uk>
- Convention of the Right of the Child - <http://untreaty.un.org/>



ANNEX 1

ZAKONSKA RJEŠENJA EVROPSKIH DRŽAVA

HOLANDIJA

Shodno važećim propisima u Holandiji *pojam izdržavanja* se definiše kao obligacija (obaveza) kojom se doprinosi troškovima života povjerioca (izdržavane strane). Obaveza plaćanja izdržavanja proističe iz krvnih, tazbinskih i (prošlih) bračnih veza. Obavezu plaćanja izdržavanja imaju:

- *roditelji prema svojoj djeci* – Svi roditelji imaju obavezu da izdržavaju svoju djecu, a koja traje kako za vreme punoljetstva, tako i u djetinjstvu. Izdržavanje traje do 21. godine, kada prestaje bez obzira na stepen potrebe.
- *djeca prema svojim roditeljima* – Djeca su u obavezi da izdržavaju svoje roditelje, ukoliko postoji potreba.
- *razvedeni bračni drugovi odnosno partneri* – Obaveza izdržavanja između bračnih partnera postoji za vreme trajanja bračne, odnosno vanbračne zajednice, nastavlja da traje i nakon razvoda. Sud može, po osnovu razvoda, dodijeliti određenu svotu na račun izdržavanja jednom partneru, a koju obezbeđuje drugi partner uzimajući u obzir njegovu finansijsku situaciju, kao i potrebe izdržavanog partnera.

Faktori koji se takođe uzimaju u obzir jesu:

- *dužina trajanja braka, odnosno zajednice*. U slučaju da sud ne odredi dužinu trajanja izdržavanja, ono po sili zakona prestaje nakon 12 godina, koje samo u iznimnim slučajevima može biti produženo.
- *slučaj kraćeg braka (po pravilu ne duže od 5 godina), kao i braka, odnosno zajednice bez djece*, trajanje obaveze izdržavanja u pravilu se ograničava na dužinu trajanja zajednice.

Prilikom određivanja visine izdržavanja, sud ima određeni stepen slobode pri donošenju odluke, uzimajući u obzir okolnosti svakog pojedinačnog slučaja. Preporuke po kojima sud postupuje ustanovljene od strane zakonodavca (tzv. *Trema standard*), ali koji ne obavezuju sud. Sud cijeni primanja i troškove:

- osnovna zarada, zarada po osnovu dodatnih poslova, stipendije, penzije, prihoda od izdavanja, kamate i ostali prihodi od imovine, prihodi od domaćinstva, postojeće mogućnosti uvećanja zarade, izjave o imovini, isplate zakupa, plaćanje hipoteke zajedno sa hipotekarnim kamatama, polise osiguranja, obavezni troškovi putovanja, finansijske obaveze prema drugim povjeriocima, troškovi medicinske njege dužnika, odnosno članova uže porodice, troškovi vezani za ostvarivanje prihoda, sve izjave o dugovanjima.

Potrebno je istaknuti da svake godine Ministarstvo pravde *usklađuje procenat po osnovu kojeg se visina izdržavanja određena sudskom odlukom ili prihod određen sporazumom bivših partnera povećava*. Prilikom određivanja navedenog procenta, Ministarstvo pravde uzima u obzir kretanje plata u privrednom sektoru, državnim organima i drugim sektorima. Navedeni procenat se objavljuje u Službenom glasniku Holandije.

HOLANDIJA: NACIONALNI FOND ZA NAPLAĆIVANJE ISPLATA ZA IZDRŽAVANJE (LANDELIJK BUREAU INNING ONDERHOUDSBIJDRAGEN - LBIO)



U slučajevima kada dužnik ne isplaćuje izdržavanje, a shodno sudskoj odluci, žalba se može uputiti preko Nacionalnog fonda koji može učestvovati u naplati bilo da je dužnik u zaostatku sa isplata ili ne. Nacionalni fond treba da bude ovlašćen za naplaćivanje od strane povjerioca ili dužnika, a koji to čini stavljanjem zabrane na platu dužnika, beneficije, ili pokretnu odnosno nepokretnu imovinu.

Usluge koje pruža Nacionalni fond su besplatne, a u slučaju kada je dužnik u zaostatku sa isplata, isti je u obavezi da plati i troškove postupka naplaćivanja. To čini preko *doplate* koja predstavlja 10% od dugovane sume. Takođe, **dužnik je u obavezi da Fondu izvrši povraćaj troškova zakonskog postupka i izvršenja.**

Potrebno je istaknuti da se Nacionalni fond bavi isključivo naplaćivanjem izdržavanja po pitanju djece, dok isto ne vrši kada su u pitanju bivši supružnici, odnosno partneri iz vanbračnih zajednica.

SLOVENIJA

Obaveza izdržavanja je institucija porodičnog prava koja se zasniva na jednom od fundamentalnih prava: porodične solidarnosti i uzajamne pomoći između članova porodice.

Shodno zakonskim propisima termin *'izdržavanje'* (*preživnina*) pokriva i izdržavanje bivših supružnika, djece i partnera, odnosno pokriva sve ono što čini obavezu jednog lica prema drugom. Takođe se termin odnosi i na izdržavanje djece prema svojim roditeljima u slučaju da oni nisu sami sposobni za to.

Lica koja su prema zakonu obavezna na izdržavanje drugog lica:

- Roditelji moraju izdržavati djecu, što se odnosi i na usvojitelje;
- Djeca moraju izdržavati roditelje, odnosno usvojitelje;
- Supružnik ili nevjenčani partner je u obavezi da izdržava dijete njenog/njegovog supružnika odnosno nevjenčanog partnera, pod uslovom da je dijete maloljetno i živi u istoj zajednici sa njim;
- Supružnika koji nema dovoljno sredstava za život, te koji je, ne svojom krivicom nezaposlen,
- Izdržavani supružnik može zahtijevati izdržavanje prilikom razvoda a najkasnije u roku od jedne godine nakon razvoda podnošenjem odgovarajućeg zahtjeva.

Prema važećim propisima, roditelji mogu sporazumno odrediti izdržavanje za njihovu zajedničku djecu, a ukoliko nisu u mogućnosti da postignu sporazumni dogovor, Centar za socijalni rad (*Center za socialno delo*) će im pomoći da to postignu. Tek nakon što se iscrpe svi mogući putevi, te isti ne dovedu do rezultata, sud će donijeti odluku.

Izdržavanje predstavlja novčanu mjesečnu isplatu za svaki mjesec unapred, te se može potraživati od dana podnošenja zahtjeva. Iznos izdržavanja se određuje shodno potrebama povjerioca, te materijalne situacije dužnika. Prilikom određivanja iznosa, sud je u obavezi da uzme u obzir troškove života djeteta, naročito troškove smještaja, hrane, odeće, obuće, njege i zaštite, školovanja, rekreacije i ostalih potreba. Na zahtjev povjerioca, ili dužnika, sud može povećati odnosno smanjiti iznos ili poništiti obavezu plaćanja izdržavanja u slučaju promjene okolnosti na strani povjerioca odnosno dužnika.

SLOVENIJA: JAVNI GARANTNI FOND ZA IZDRŽAVANJE REPUBLIKE SLOVENIJE (Javni jamstveni in preživninski sklad Republike Slovenije)



Inicijativa je napravljena u sklopu projekta „Ka socijalnoj koheziji – Uticaj na politike socijalnog uključivanja za višestruko marginalizovane grupe žena, žrtve nasilja“ koji finansira Evropska unija. Sadržaj ove publikacije je isključiva odgovornost organizacije Udružene žene i ni na koji način ne odražava stavove Evropske unije.

Fond vrši isplate zakonskom zastupniku djeteta na ime izdržavanja do svakog 15-tog u mjesecu. Pravo deteta na isplatu u ovom vidu proizilazi iz dodijeljene obaveze izdržavanja, po osnovu konačne sudske odluke, privremene mjere, ili po osnovu sporazuma sa Centrom za socijalni rad. Predviđeno zakonsko rješenje se odnosi na maloljetnu decu, pod uslovom da su državljani Republike Slovenije sa stalnim prebivalištem, na strance sa stalnim prebivalištem u Sloveniji, praćeno sa odgovarajućim bilateralnim međunarodnim sporazumom ili reciprocitetom. Takođe, potrebno je naznačiti da se ovo pravo može ostvariti samo u slučaju da pokrenuti postupak naplate protiv dužnika traje duže od tri meseca.

Isplate koje Fond vrši podijeljene su na tri kategorije, shodno uzrastu djeteta: za djecu do 6 godina, za djecu između 6 i 14 godina, za djecu preko 14 godina. U slučajevima gde je sudskom odlukom dodijeljen manji iznos od onog koji je predviđen aktima Fonda, isti isplaćuje takvu sumu. Takođe, kada se uplati bilo koji iznos izdržavanja, iznos koji predstavlja zamjenu za izdržavanje, a koju isplaćuje Fond, smanjuje se shodno izvršenoj isplati.

Kako je zakonski okvir Slovenije upotpunjen Zakonom o pravnoj pomoći, u slučaju kada dijete ne primi zakonom određeno izdržavanje, njegov zakonski zastupnik u prilici je da se obrati socijalnim Odjeljenjima za pravnu pomoć, koji asistiraju u ovakvim slučajevima. Besplatna pravna pomoć se sastoji od pravnog savjeta, zastupanja pred sudom i ostalih pravnih usluga predviđenih Zakonom. ***Javni garantni Fond za izdržavanje Republike Slovenije vrši zamjenske uplate za izdržavanje, koje nakon toga potražuje od dužnika.***

FRANCUSKA

Prema važećim propisima izdržavanje se u Francuskoj definiše kao obaveza koja predstavlja izraz porodične solidarnosti, odnosno zakonska obaveza kojom se obezbjeđuju materijalna sredstva za određene porodične odnose. Obavezu plaćanja izdržavanja imaju:

- *roditelji prema djeci* – Svi roditelji imaju obavezu da hrane i izdržavaju svoju djecu.
- *djeca prema svojim roditeljima* – Djeca su u obavezi da izdržavaju svoje roditelje.
- *razvedeni braćni drugovi odnosno partneri* – Ovakva obaveza se nameće jedino u slučaju neuspjeha braka, te je u obavezi da plaća izdržavanje strana koja je pokrenula brakorazvodnu parnicu.

Strana koja ostvaruje pravo na izdržavanje podnosi zahtjev za izdržavanje, te u slučaju da je finansijska situacija podnosioca ispod nivoa koji je određen Zakonom, u mogućnosti je da ostvari pravo na potpunu ili djelimičnu besplatnu pravnu pomoć. (*Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći*)

Zakon predviđa dvije vrste izdržavanja:

- *mjesečna isplata izdržavanja:*
 - U okviru dužnosti međusobnog izdržavanja supružnika ili bivših supružnika po osnovu neuspjeha braka ili zakonskog rastavljenja; s tim da se ponekad isplata može izvršiti i kao paušalna isplata.
 - Obaveza da se doprinosi izdržavanju djeteta, kao i njegovom obrazovanju; međutim, izdržavanje *može predstavljati direktnu isplatu troškova djeteta, odnosno biti u formi prava na korišćenje i stanovanje, a ne u formi novčanog izdržavanja.*



- izdržavanje može biti u vidu **naknadne isplate**, u svim slučajevima razvoda, osim u pomenutom slučaju kada dođe do neuspjeha braka. Ovo izdržavanje mogu potraživati obe strane u postupku, a predstavlja vid ublažavanja bilo kakvih nejednakosti do kojih može doći prilikom razvoda braka. Isplaćuje se u formi paušalne sume koja je određena sudskom odlukom, te može trajati do 8 godina. U slučaju sporazumnog razvoda braka, navedena suma se definiše kao konačna suma saglasna od obe strane, a potvrđena od strane suda.

Izuzetno, izdržavanje se može isplaćivati na godišnjem nivou, ukoliko to zahtijevaju uslovi života i zdravstvenog stanja povjerioca.

Visina izdržavanja se određuje shodno mogućnostima dužnika za isplaćivanje te potrebama povjerioca, dakle ne postoji skala koja bi služila za određivanje. Međutim, kako bi visina izdržavanja bila u skladu sa troškovima života, sud može, čak i na osnovu svoje odluke, odrediti da se isto mora usaglasiti sa indeksom kretanja troškova života.

Revizija sume izdržavanja:

- **Mjesečne sume izdržavanja**

U slučaju bilo kakve promjene okolnosti, izdržavanje se može promijeniti utoliko što se visina može povećati, smanjiti, te ukinuti cjelokupno izdržavanje. Ukoliko sporazumni dogovor između strana izostane, reviziju vrši sud.

- **Naknadne sume izdržavanja**

Kako je to isplata paušalne sume, ista ne podliježe reviziji pod istim uslovima s obzirom da može biti isplaćena kao paušalna suma i kao godišnja isplata.

Ukoliko dužnik **ne isplaćuje dobrim zakonsku obavezu izdržavanja**, povjerilac može **svakako pokrenuti postupak kojim će sud staviti zabranu na zaradu dužnika**, pokretne i nepokretne stvari, te sve druge vrijednosti koji dužnik posjeduje. Povjerilac ima mogućnost da pokrene proceduru direktne naplate, na način što će prostim podneskom kod službenika suda, ostvariti svoje potraživanje preko poslodavca dužnika ili svakog njegovog dužnika. Nakon svih neuspjelih pokušaja da se povjerilac naplati, preostaju mu dvije mogućnosti:

- Aplicira kod agencije koja je odgovorna za isplatu porodičnog dodatka, posebno kod Fondova porodičnog dodatka. Ove agencije su u mogućnosti da povrate sva buduća potraživanja, kao i zaostale isplate sve do 2 godine; u mogućnosti je da zamijeni dužnikovu obavezu isplaćivanja izdržavanju u cijelosti ili djelimično, dok povraćaj sredstava vrši direktno od dužnika, osim u slučaju njegove/njene proglašene insolventnosti od strane suda.
- Podnese zahtjev kod javnog pravobranioca što će mu omogućiti da obezbijedi prinudnu naplatu potraživanja za proteklih šest mjeseci i plan isplate preko njihove Narodne banke.

